СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 285. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 8-го грудня 1938. No. 285. Jersey City, N. J., Thursday, December 8, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1010. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ЗА НЕГАЙНЕ ВИПЛАЧУВАННЯ КОШТІВ ЗБРОЄННЯ

ВАШИНГТОН. — У відповідь на запит одного ґазетяра на пресовій конференції, в який спосіб думає уряд виплачувати кошти збільшених зброєнь, президент Рузвелт заявив, що держава повинна старатися виплачувати кошти зброєння в міру того, як їх робить.

На дальші допити він заявив, що це не значить, що кожний кошт має бути заплачений у тому році, в котрім він був зроблений; він видно є проти відкладання коштів зброєння на будучі покоління.

КАПІТАЛІСТ ПОКЛАДАЄ НАДІЮ НА НОВІ ПРОМИСЛИ.

ВАШИНҐТОН. — На переслуханні перед Тимчасовим Краєвим Економічним Комітетом у справі монопольних підприємств зізнавав як свідок Чарлз Кетеринг, віцепрезидент Ґенеральної Моторової Корпорації, і в своїх зізнаннях заявив, що питання безробіття може розвязати лише повстання нових промислів.

КЛОПОТИ БЮРА ПИСЬМЕННИКІВ З КОМУНІСТАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Перед конґресовим комітетом Даєса для розсліду неамериканських акцій зізнавав Генрі Ґ. Алсберґ, директор Проєкту Письменників при Адміністрації Поступу Праць, що в цьому бюрі розпаношилися були комуністи та що йому треба було довгих зусиль, заки їх з нього вичистили.

СТРАЙК ҐАЗЕТЯРІВ.

ШІКАҐО. — „Ґазетярська Ґілда", юнія редакційних робітників, викликала на страйк редакційних письменників у ґазетах „Геральд енд Екзаминер" та „Шікаґо Івнінґ Американ". Страйкуючі редактори вийшли на масові пікети під будинками Герста, до котрого належать ці ґазети. Власник старається видавати ґазети нестрайкуючими робітниками. Юнія каже, що на страйк вийшло понад 600 ґазетярів.

ПОЧАЛИ КАМПАНІЮ ЗА ВИБІР ҐАРНЕРА ПРЕЗИДЕНТОМ.

ДІТРОЙТ (Мішіґен). — Серед Демократичної Партії почато вже тепер гарячу кампанію за вибір президентом Злучених Держав у 1940. році теперішнього віцепрезидента, Джана Ґарнера. Прихильники Ґарнера видно завзяті противники ліберальної політики президента Рузвелта.

ПОБИВАЮТЬСЯ ЗА БІЛЕТИ НА БЕНКЕТ З ІДЕНОМ.

НЮ ЙОРК. — Понад 4,000 осіб зажадали місця на бенкеті Краєвого Союзу Фабрикантів, що має відбутися цієї пятниці в готелі Волдорф-Асторія, коли розійшлася чутка, що на ньому буде промовляти Антоні Іден, бувший британський міністер заграничних справ.

БУДУТЬ СУДИТИ ЗА НАРУШЕННЯ НЕВТРАЛЬНОСТИ.

БРАВНСВИЛ (Тексас). — На домагання федеральної прокураторії велика лава присяжних судів постановила поставити на суд за нарушення закону про невтральність ґенерала Роберта Фіорера, бувшого начальника летничого корпусу мексиканської армії, бо мовляв, він на спілку з іншими людьми вислав з Америки літаки на громадянську війну в Еспанії.

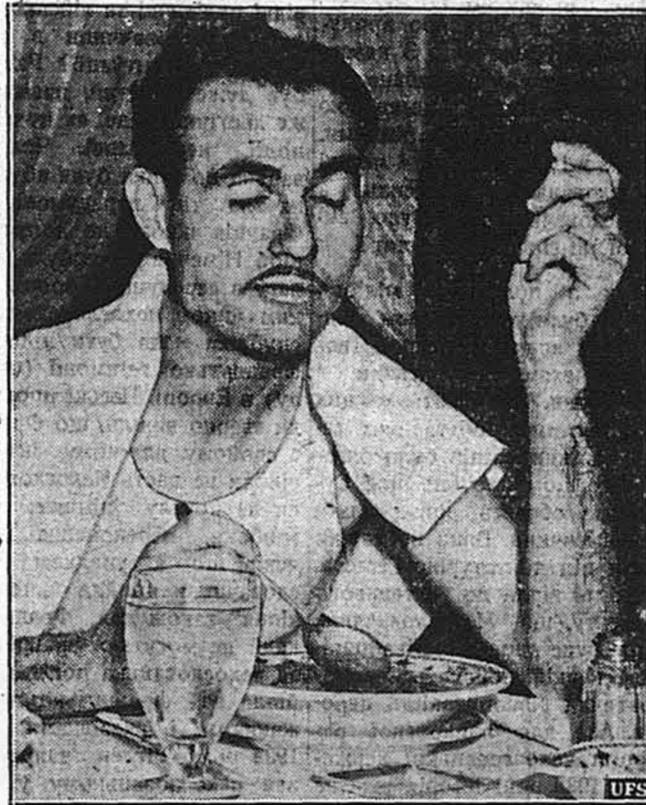
ПРЕМІЄРА ФІЛЬМИ „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ" У ВІНІПЕҐУ.

ВІНІПЕҐ (Спеціяльна телеґрама до „Свободи"). — Премієра фільми „Запорожець за Дунаєм", що відбулася тут у суботу, завершилася великим успіхом. На премієру прийшло кілька тисяч осіб, у тому числі заступник ґубернатора, єпископ Ладика й інші достойники. Джозеф Торсон, член домініяльного парляменту, виголосив вступну промову. Місцеві канадійські ґазети „Фрі Прес" і „Івнінґ Трибюн" принесли потім дуже прихильні рецензії. — Іван Токарик.

АРЕШТУЮТЬ КОРАБЕЛЬ ЗА НИЩЕННЯ КИТІВ.

НЮ ЙОРК. — Федеральний уряд заарештував корабель „Франґо" з усім його ладунком китового лою, бо закидає залозі корабля, що вона нищить безпощадно китів, не зважаючи на обмеження закону про ловлю китів. Федеральна прибережна сторожа каже, що залога „Франґа" вбила підчас своєї останньої ловлі китів коло побережжя Австралії 900 китів.

Федеральний уряд потягає залогу до відповідальности головно тому, що вона вибивала молодих китів, а притому не звертала уваги на осторогу прибережної сторожі.

ПЕРЕЇХАВ АМЕРИКУ ЗА $30.91.

Джан М. (Джані) Джонс, летун і фаховий танцюрист з Ван Нуйс, Каліфорнія, перелетів простір з Лос Енджелесу до Ню Йорку без задержки за 30 годин і 37 мінут коштом $31.91. На світлині бачимо Джонса, як сидить перемучений в одні нюйорськім готелі і пробує їсти зупу.

НАПАДИ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ НА ЖИДІВ.

У пятницю, 28. жовтня, вечором, польські студенти у Львові нападали гуртами на жидів. В околиці вул. Городецької польські студенти побили кількох прохожих жидів, а одного з них відвезли до шпиталю. Поліція арештувала одного польського студента з II року ветеринарії.

ВБИВСТВО ПОШТОВОЇ УРЯДНИЦІ І ПОЛІЦАЯ В ГАЯХ.

В пятницю, 28. жовтня, в год. 16:30 пополудні, прийшли до поштової аґенції в Гаях, пов. Львів, два невідомі чоловіки і попросили урядницю Проснякову, щоби передала листа на станицю поліції, що приміщується в тому самому домі. Урядниця Проснякова згодилася передати лист тому, що на станиці поліції не було ніодного поліцая, бо пішли на службу в терен. Нагло напасники витягнули револьвери і застрілили Проснякову. Вибігши з будинку, напасники стрінули перед домом поліцая Станка, якого засипали револьверовими стрілами. Смертельно ранений поліцай помер у год. 7-мій вечором. Влада веде слідство. Напад мав грабіжницьке тло.

ПОЇЗД З СОВЕТСЬКИМ ВІЙСЬКОМ ЗНИЩЕНИЙ.

На стації Сас-Тюбе на залізничому шляху туркестансько-сибірської залізниці дійшло до великої катастрофи. Льокомотива і 8 ваґонів, навантажених військом, розбились тому, що поїзд віхав на занятий шлях. Г.П.У. арештувало дижурного руху Доруштева і пересувних Айтнаєва та Бейконова під закидом, що вони з доручення Доруштева пересунули рейки так, що військовий поїзд віхав на занятий шлях. Г.П.У. запевняє, що арештовані належали до терористичної групи, що поборювала советський устрій.

АВТОМОБІЛЬНА ЮНІЯ ПОТВЕРДЖУЄ УГОДУ.

Автомобільна юнія в Дітройті потвердила голосами своїх членів угоду, що її зробила юнія з фабриками „Фишер Боди Но. I." Наслідком угоди 6,000 робітників вернулися до праці. Страйк мав теж вплив на інших автомобільних робітників, що не могли працювати через головний страйк.

НАЗИВАЄ КОМІТЕТ ДАЄСА НЕАМЕРИКАНСЬКИМ.

Пані Елен С. Вудворд, асистентка адміністратора Поступу Праць, ставши як свідок перед конґресовим комітетом для розсліду неамериканських акцій, назвала цей комітет неамериканським, бо, мовляв, він нарушує американську засаду справедливости.

ПОНАД 6 МІЛІОНІВ НЕПИСЬМЕННИХ.

Польські обчислення кажуть, що в 1937 році в Польщі було 6.3 міліона неписьменних, з того 850 тисяч по містах (у Львові, наприклад, що 15-та людина неписьменна). На Волині є 720 тисяч неписьменних. Подібно і на Поліссі є дуже поважна скількість, бо майже 40 відсотків неписьменного населення. Цікаві, та які багатомовні цифри.

НОВИЙ РЕКОРД ВОЛИНІ.

Цього року Волинь здобула новий рекорд, а саме в скількості пожеж. Згідно з дотеперішніми обчисленнями, на Волині було досі 900 випадків пожежі, переважно на селі. Жертвою вогню впало понад 3,100 будинків. Загальні шкоди сягають 3 міліони 500 тисяч злотих. Головною причиною пожеж була необережність. Малі діти спричинили більшу частину пожеж (60%). У 200 випадках пожежу спричинили громи. Злочинних підпалів було 80.

МІЛІОНОВА ГРИВНА ЗА ПОДАТКОВІ ЗЛОВЖИВАННЯ.

Скарбова влада у Відні наложила на 4 уділовців відомої рафінерії спірту Ґ. В. Лев і Анґер над Моравою за податкові обманства гривну у висоті 9.6 міліона німецьких марок. Покарані уділовці рафінерії не платили від довшого часу доходового податку від платень, і за те стрінула їх така велика кара.

ВЕРТАЮТЬСЯ З ПОЛОНУ.

До Задоріжжя на Виленщині вернувся недавно Вінкентій Шаткевич, який 1914-го року з мобілізацією вступив до царської армії. Шаткевич був у німецькому полоні, опісля у Франції, а вкінці на большевицькому Сибірі, де примістили його в концентраційному таборі. Звідтіля полонений утік через Естонію додому.

НОВИЙ ОСТРІВ НА КАСПІЮ.

На Каспійському морі появився новий острівець, довгий 35 м., широкий 25 м. Він лежить на лінії Баку—Красноводськ у віддалі 2 км. від східнього берега моря. Острів правдоподібно вульканічного походження; це потверджувало б явище, що в кількох місцях острову з його поверхні видобувається газ.

РАКИ ВИГИБАЮТЬ.

Як ствердили досліди природників, европейські раки щораз більше вигибають. Це явище обсервують природники вже від 1870 р. Причиною постійного зменшування числа цих мешканців наших річок є заразлива недуга. Досліди німецьких і шведських учених виказали, що причиною тієї недуги є мікроскопійно малий грибок з латинською назвою „афаноміцес астаці", що вдирається до тіла рака і займає там його мозок, нирки та мязи. В тих органах грибок дуже сильно розростається і згодом грибня виростає недужим ракам назверх тіла через очі або поміж перстенями їх твердого панцира.

Цікаве, що не всі роди раків однаково податні на ту недугу. Це має дуже важне значіння для годівлі рака, бо коли дальші досліди це потвердять, тоді природники поручать до годівлі рака невразливого на згаданого галапаса. До того часу вчені поручають годівельникам провадити годівлю раків у малих збірниках води, де контроля їх лекша. У великих збірниках води є небезпека, що раки можуть заразитися злющим грибком, куди більша, бо там нелегко контролювати їх здоровля.

ЖАХЛИВА СМЕРТЬ ПІД НОГАМИ РОЗЮЧЕНОГО БУГАЯ.

В Мальговичах, пов. Перемишль, трапилася несамовита подія. В досвідний стації кинувся розлючений бугай на пастуха Івана Бобича, схопив його на роги і побіг з ним кількадесять метрів. Опісля кинув його на землю та став його толочити ногами. Все це діялось на очах кількох людей, які поспішили йому з допомогою щойно тоді, як пастух був уже неживий і бугай відійшов.

ОГИДНА РОБОТА ЯНИЧАРА

ХУСТ. — Пресове Бюро Карпатської України подає, що відомий „русский" діяч на Закарпатті, мадярський прислужник Пішта Фенцик, осівся тепер в Ужгороді і разом з мадярською владою далі працює на знищення державности Закарпаття та прилучення його до Мадярщини. Фенцик виголосив через радіо промову страшною ломаною мовою і закликав населення Закарпаття, щоб воно працювало в напрямку прилучення Карпатської України до Мадярщини, бо „лише під Мадярщиною „русский" нарід дістане забезпечення своїх прав".

Провокаційні летючки.

Ворожі карпатоукраїнській державності елементи розкинули по всьому краю летючки з закликами до виступів проти державної влади і до різання жидів та чехів. Ці заклики не мали ніякого успіху. Водночас чужі аґенції, головно польські і мадярські, розіслали по цілім світі вістки про заворушення в Карпатській Україні.

Українське Бюро заперечує.

Українське Пресове Бюро проголосило через радіо, що всі вістки про напад населення на Хуст та про бої в новій столиці Карпатської України, як теж про голод та холеру, зовсім неправдиві. В Хусті панує повний спокій і кипить державне будівництво день і ніч. Українські селяни зловили знов шістьох чужих диверсантів, за яких влада хотіла виплатити селянам 3,000 корон, як обіцяну нагороду. Але селяни не приняли тих грошей, заявляючи, що ті гроші жертвують на фонд розбудови власної держави. Селяни заявили, що вони не робили цього для нагороди, тільки виконували громадянський обовязок супроти своєї держави.

НАПАДИ НА УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВИ ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

ЛЬВІВ.— У Монастириськах напасники уладили в ночі з 12 на 13 листопаду ц. р. напади на українські установи і крамниці. Тої ночи відбувались подібні напади і по інших місцевостях, отже видно, що це було плановане якоюсь широкою організацією. Напасники вдерлися між іншим, до Народнього Дому, в якім є канцелярія філії „Просвіти", і знищили зовсім шафу філії з цілим запасом книжок та акти філії. Крім того напасники здемолювали зовсім складницю Повітового Союзу Кооператив і позривали українські вивіски в українських купців та вибивали вікна в українських адвокатів.

ПІДПИСАННЯ НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУЗЬКОГО ДОГОВОРУ.

ПАРИЖ. — Міністри Німеччини і Франції підписали церемоніяльно договори, в яких заповідають, що не мають ріжниць до спорів, а колиб які ріжниці виринули, то будуть їх полагоджувати мирно. Тим договором Німеччина Гітлера ще раз зреклася Альзації і Льотаринґії. Німецький міністер Рібентроп сказав, що на заході Німеччина не має причин до сварки і не бажає експансувати. Колиб одначе Німеччині забракло сирівців і харчів, то вона шукатиме їх на сході. Рібентроп також заявив, що Німеччина не має нічого спільного з останніми вибухами італійців у цілі здобуття деяких французьких територій.

АНҐЛІЯ ЗАДУМУЄ ПОМАГАТИ КИТАЙЦЯМ.

ЛОНДОН. — Анґлійський уряд заявив, що він розважає справу позички Китаєві, для тої частини, яка воює з Японією. Ця позичка виносила би 50 міліонів долярів. Тим анґлійський уряд недвозначно дав до зрозуміння, що він хоче, щоб війна в Китаю продовжалася, а опір китайців проти японців кріпшав. Рівночасно з тим лорд Плимут, підсекретар закордонних справ, заявив, що коли Японія зборонятиме ввіз чужих товарів до Китаю, то це готово потягнути далекойдучі наслідки.

СТРАЙК У ФРАНЦІЇ МАЙЖЕ ЗЛОМАНИЙ.

ПАРИЖ. — Урядові Деляріє вдалося при помочі війська цілком зломати страйк. Майже всі робітники вернулись до праці. Тільки деякі мореплавні юнії ще на страйку. Щоб не перешкоджати мореплавній комунікації, уряд обсадив пасажирські кораблі вояками французької маринарки. Ці кораблі, обслугувані цією військовою залогою, пустились у плавбу до Америки.

НЕ ЗАПРОСИЛИ ЖИДІВ.

ПАРИЖ. — Французький соціялістичний часопис „Попюлер" обурюється на уряд Деляріє, що він, влаштовуючи бенкет у честь німецького міністра Рібентропа, не запросив тих членів французького кабінету, що є жидами. Уряд заперечив це і сказав, що запрошення вислав усім членам кабінету.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО СВОЮ ПОЛІТИКУ

Президент Рузвелт виголосив у Норт Каролайні перед студентами університету того стейту промови, котрі заслугують на широку увагу не тільки як вияви опінії начальника великої держави, але як погляд на край і світ людини з бистрим обсерваційним змислом і широкими нагодами до обсервації. Вони певно знайшли би були багато ширший розголос, якби не були виголошені в часі, коли люди звертають увагу передовсім на гістеричні вигуки.

Президент Рузвелт передовсім запевнив своїх слухачів, — а слухали його не лише студенти й професори, але й радіові слухачі по всій Америці й по цілому світі — що він зовсім не думає завертати з вибраної ним дороги суспільних реформ. По лінії його поглядів на світ і Америку, така політика є конечністю.

На думку президента Рузвелта, ми живемо тепер у світі перемін. Суспільність не утверджена. Відносини між її частинами не усталені до того, що навіть закон у багатьох справах не може означити відносин між частинами суспільности.

Це не значить, що в американськім громадянстві нема консервативних людей, які хотілиб задержати все по старому, щоб воно було так, як було досі. Такі люди є, а є це люди, котрі мають з нинішнього стану великі вигоди: передовсім велику силу грошеву, а потім великий вплив політичний. Ці люди дивляться позад себе й розглядають усе зо становища минулого. Проти цих людей виступають люди, які на справи дивляться зо становища майбутнього. Президент називає перших консерватистами, других — лібералами.

Консерватисти здобули собі великі маєтки й великі політичні впливи в минулому, коли вони „розвивали", себто використовували, народні багатства Америки: розкривали копальні, робили сплавними ріки, будували залізниці, рубали ліси, піддавали під управу щораз ширші простори землі. В тих часах їх робота не була противна суспільному добру. Та коли вони вже захопили всі природні багатства краю, вони захопили теж великий вплив на політику краю, на уряд, і тепер пробують уживати свого маєтку й своїх впливів на уряд, щоб ще більші зиски стягати з краю й іще далі збільшати свій вплив на уряд. Якби їм удалося досягнути своєї цілі, то великі маси народу в Америці знайшлисяб у важкому стані, в економічній нужді й у політичнім безправстві. Люди, що до цього не хочуть допустити, кажуть, що в Америці має ставати не щораз гірше, але щораз краще; що в Америці мається поправляти життя.

За поправу суспільних і економічних умов можна боротися або капіталістичним способом, себто признаючи, що народові найкраще ґаздувати по капіталістичному, признаючи приватну власність, або революційним, соціялістичним чи комуністичним способом. Президент Рузвелт заявляє ясно, що він хоче поправи суспільних і економічних умов, але хоче їх у рамах капіталістичного устрою, дарма, що противники його реформ ширять про нього пропаґанду, що він хоче довести край до банкротства та що кожного ранку їсть на снідання печеного міліонера. У цей спосіб, як реформу в межах капіталістичного устрою, розуміє президент Рузвелт свою ліберальну політику.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА МІЖ ВІЙНОЮ І МИРОМ

I.

Від 21. травня до кінця вересня Чехословаччина жила в політичній небувалій гарячці. Війна, що нависла була над цією країною, загрожувала захопити цілу Европу і поширитися в цілім світі. Тільки енергія і рушучість голови британського уряду Чеймберлина, що став посередником між Німеччиною та Чехословаччиною, відігнали примару війни від Европи. Не знати, чи надовго.

Оглядаючися на ті події, що пролетіли як блискавка, і впродовж десятків днів змінили карту середущої Европи, не можемо минути питання: Чому так сталося? Чи був для Чехословаччини інший шлях розвою?

Чехословацька республика була дитиною держав антанти, що перемогли в світовій війні 1918 року. Щоби переможена Німеччина не вернулася до стану великодержави, мирові договори приділили значні території, заселені німцями, до чужих держав: до Польщі, Італії, Чехословаччини. Решту старої Австрії примушено до „незалежного життя" в окремій державі. Дехто з тих, що ділили Европу 1919 р. на мировій конференції в Парижі, мав сумнів, чи треба Чехословаччині давати таку велику німецьку меншість (звиш 3 міліони). Чеські дипльомати запевняли в Парижі, що вони зроблять із Чехословаччини „поліпшену Швайцарію" (une Suisse perfectionnee).

Знаємо, що чеська політика не зробила з Чехословаччини Швайцарії. Навпаки, цілих 20 років, замісць обіцяного федералізму, в Чехословаччині панував централізм, за французьким зразком. Прага, чеська бюрократія, кермувала державою. Про надання широкої автономії народам Чехословаччини почали думати в Празі лише 1938 р., майже напередодні катастрофи. Це вже було запізно.

Останні події в Чехословаччині показують, що чехи як державний нарід не здали історичного іспиту. Це щиро визнає ціла чеська преса і деякі „мудрі по школі" політичні діячі. Історія дала чеському народові 20 років спокійного життя для упорядкування внутрішніх відносин із національностями на основі справедливости і повної рівноправности. Цього не зроблено. Цілих 20 років проповідувано фікцію про „чехословацький нарід", коли ясно, що є окремі народи—чеський і словацький. Чеські політичні провідники не спромоглися визнати повну рівноправність німців у Чехословаччині тоді, коли велика більшість німців стала на ґрунті чехословацької державности і не думала про прилучення до Німеччини. З незрозумілих причин занедбано навіть пропаганду німецькою мовою між чеськими німцями. Аж до 1938 року на 4 чеські і 3 словацькі радіовисильні в Чехословаччині не було ані одної німецької радіостації.

Три з половиною міліони німців були таким чином віддані під вплив щоденної, ворожої чехам, пропаганди з Німеччини. Але навіть у цих несприятливих обставинах серед чеських німців було багато тих, що не хотіли, щоб Судетська область прилучалася до Німеччини. Вони не хотіли жити під диктатурою Гітлера. Ці німці вірили до останнього моменту, що Чехословаччина таки буде „новою Швайцарією", в якій здійсниться демократична рівноправність народів. Але для плянованої реформи чехословацької держави в 1938 році історія вже не дала часу.

Помилки внутрішньої політики ми вважаємо за **основні**, з яких з фатальною необхідністю прийшла державна катастрофа Чехословаччини. Що це так, показує, між іншим, ситуація у Словаччині. Хоч словаки були по суті другим державним народом Чехословаччини, то вони не почували себе повними господарями своєї країни. Відтіля клич автономії. Цю автономію словаки здійснили просто революційним шляхом, і то в моменті, найбільшої небезпеки для держави, коли вже німецьке військо забирало німецькі землі Чехії і самої Словаччини. Коли би була в Чехословаччині інша внутрішня політика, то за 20 років мирного співжиття моглаб утворитися між її народами спільність інтересів, проти якої була би безсила пропаґанда сусідів з Берліну, Варшави і Будапешту.

II.

Від внутрішньої політики перейдемо до закордонної. Коли глянути на карту середущої Европи, то побачимо, що Чехословаччина (власне чеські землі) оточена з трьох сторін Німеччиною; на сході ця держава сусідує з Польщею та Румунією, на південному сході з Мадярщиною. Бувши в такій невигідній ситуації, Чехословаччина була постійно в напружених відносинах із своїми сусідами, крім Румунії, з якою мала воєнно-політичний союз. На що надіялися провідні політичні та військові діячі Чехословаччини в такій небезпечній ситуації? Рахунок був дуже простий, навіть дуже льогічний, але, як показали події, нереальний. Чехословацька політика була збудована на тій передумові, що Франція ніколи не допустить, щоб Німеччина здобула перевагу в середущій Европі. Таким чином чехословацька республика мала бути підпорою французької гегемонії (проводу) в Европі. Чеські провідники твердо вірили, що Франція, в своєму власному інтересі, ніколи не дасть Чехословаччину на поталу німцям. Було глибоке переконання серед чехів, що з упадком Чехословаччини прийде „початок кінця" також для Франції. В надії на могутню Францію ціла чехословацька політика все йшла за французькими бажаннями і вказівками. Коли 1934 року Гітлер запропонував Чехословацькому урядові підписати договір про ненапад з Німеччиною, то Чехословаччина, за французькою порадою, відмовилася від цієї пропозиції. Натомісць, слідом за Францією, чехословацький уряд підписав договір про взаємну допомогу з Совєтським Союзом.

Коли оглянутися в недавнє минуле, то можна сказати, що це була найбільша, фатальна помилка чехословацької закордонної політики. Можна сказати, що у великій мірі наслідком тісного союзу Чехословаччини з Совєтською державою в рішучім моменті відмовилися помагати Чехословаччині Англія та Франція. На перший погляд здавалось би, що це твердження парадоксальне: адже Франція сама була в союзі з СССР, отже мусілаб мати інтерес у тім, щоб Совєтська держава, вразі війни, пішла проти Німеччини одним фронтом з Францією та Чехословаччиною. Та дійсність розбила ці пляни, показала, що Союз із Совєтами не тільки що нереальний, але і в своїй реальності небезпечний. Цю небезпеку найглибше оцінив голова британського уряду, Чеймберлин. У війні Англії та Франції проти Німеччини в обороні Чехословаччини були такі можливості: ця війна в союзі з СССР, моглаб скінчитися поразкою держав антанти, разом з Совєтами. Страшні наслідки такої поразки дуже добре розуміють політичні діячі Англії і Франції, тимбільше, що вони не мають великої надії на воєнну силу СССР. Але й друга можливість — перемога Англії та Франції в союзі з СССР над Німеччиною ховає в собі велику небезпеку. Адже мета большевицької влади є та сама, що й раніше **викликати світову революцію.** В розбитті Німеччині дуже легко прийшлаб до влади комуністична партія, а це значить, що на другий день після такої перемоги Англія та Франція мусілиб вести нову війну проти Совєтської Німеччини та проти Совєтської Росії.

Але найближчою до правди булаб інша можливість: вразі вибуху війни Німеччини з державами антанти за Чехословаччину Совєтський Союз залишився б на початку **невтральним.** Це булаб вимріяна, просто ідеальна ситуація для Сталіна, вичекати, поки „імперіялістичні ненажери знесиляться війною, а потім відограти ролю судді в цілій Европі. Коли перечитати совєтську пресу в недавніх критичних днях і місяцях, то переконаємося, що дійсно це був плян Сталіна — бути невтральним в европейській війні. Вся совєтська преса зовсім не підготовляла совєтських громадян до участи у Чехословаччині. Цілий час чехословацької кризи Москва вела подвійну гру: комісар зак. справ, Літвінов, робив більше або менше рішучі заяви в ріжних столицях Европи про те, що СССР виконає свої зобовязання супроти Чехословаччини, але цих заяв і промов совєтського комісара громадяни СССР не могли знати, бо совєтська преса їх **не друкувала.** Більше того, комуністична преса в царстві Сталіна розхолоджувала і тих совєтських громадян, що могли мати симпатії до Англії та Франції, як до можливих союзників СССР проти Німеччини. 21. вересня, того самого дня, коли чехословацький уряд мусів дати згоду на відступлення німецько - судетських земель Німеччині, московська „Правда" писала:

„Совєтський Союз спокійно ставиться до того питання, котрий імперіялістичний хижак порядкує в тій або іншій кольонії, в тій чи іншій залежній державі, бо він **не бачить ріжниці** між німецькими та англійськими хижаками".

Нема ні слова тут, що СССР мав союз з французькими „хижаками" для оборони „залежної держави" — Чехословаччини! Можнаб навести тисячі інших доказів, які свідчать, що Москва за всяку ціну хотіла ухилитися від війни і була невтральною. Але назверх Літвінов гороїжився, говорив у Женеві про поміч від СССР для Чехословаччини. Були приведені в рух усі секції комінтерну в цілій Европі, словом, починалася підготова до „світової революції".

Ці промови, ця вся шамотня комуністичних діячів робили відповідне враження на чеських громадян. В чеськім народі прокинулося ще з більшою силою старе москвофільство, давні надії на Москву, що колись водили чехів до „батюшки царя", а тепер повели до „батюшки — Сталіна". Чеська молодь у Празі в днях воєнної небезпеки ходила під будинок совєтського посольства і кричала: „Слава совєтській армії!"

Чеський щоденник „Народні Політика" в Празі пише з дня 12. листопаду про настрій чеських народніх мас у критичних днях перед конференцією великодержав у Мінхені:

„Маси вірили так твердо, що як тільки буде вимовлене слово „Сталін", то на демонстраціях збивано з голов капелюхи". Коли в кінах у Празі показувано совєтські фільми і появився на екрані портрет Сталіна, то публика вставала з місць і захоплено плескала в долоні.

Ці настрої бачив у Чехословаччині лорд Ронсімен, що приїхав був у серпні мирити німців із чехами. Про наслідки цих настроїв пише тепер „Народні Політика": „Західні великодержави кинули нас до одного коша з большевицькими державами. Гітлер і Муссоліні могли показати на небезпеку занесення большевицької пошести в середущу Европу, а тому пан Чеймберлин і пан Даладіє нерадо бачилиб червону армію на чехословацькому фронті, колиб вона сюди прийшла".

Чехословацьку проблему вирішено без війни. Держава в нових границях провадить внутрішні реформи і шукає інших шляхів у міжнародній політиці. Йде до примирення з Німеччиною. Чеське громадянство починає розуміти велику вагу української проблеми. До Франції панує холодна чемність, до СССР погорда, до Польщі гаряча ненависть. Натомісць ростуть симпатії до України, яку чехи хотілиб мати всусідстві зо своєю країною, як велику державу від Карпат до Кавказу. В Україні, з її невичерпаними природніми багатствами, чехи моглиб знайти ринок для своїх фабричних виробів і працю для своєї технічної інтеліґенції.

Так швидко обернулося колесо історії впродовж місяця.

В. Н.

ЗАКЛИК ПОЛЬСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОЛОДІ ГРОМИТИ УКРАЇНЦІВ У ЛЬВОВІ

На днях переслано мені довірочною дорогою оригінал **відозви польської академічної молоді в краю з закликом ставати до безпощадної боротьби з українством.** Відозва видана проводом **Польського Академічного Союзу Праці** на **„Червоноруській (!) Землі"**, і звучить в дослівнім перекладі так:

„Польська Академічна Молодіже! **Брутальний український шовінізм проголосив проти нас боротьбу.** Кров польського академіка позначує вже своїми слідами вулиці Львова. І знову, як тому 20 літ, Львів та Червоноруська земля приносять жертви **за польський характер цих земель.**

„Академічна молодіже! Ніякий нарід на світі не може допустити до того, щоб його члени були безкарно нападані, напастовані та мордовані. І час уже, щоб та пролита кров академіків проломила широкий круг байдужности польської суспільности. **Ми мусимо показати тим крівавим українським шовіністам, що хоч нас тут меншина, то ми всетаки тут нація пануюча.**

„Молодіже!

„Оцим звертаємося ми до всіх академічних товариств, що стоять на ґрунті польськім і національнім, щоб обєднали всі свої сили і, готові на всі і найвищі пожертви, **почали протиакцію,** і то не тільки на терені Львова, але й на просторі всього краю.

„Академічна молодіже! Покинь взаємно поборюватись, а дивись на те, що хотять тобі видерти ґрунт зпід ніг. І єднайсь по братерськи з іншими орґанізаціями **на те, щоб стати до оборони польського Львова і польських Червенських городів".**

* * *

От вам і документ такої страшної своєю нікчемністю і підлістю брехні, що могла його створити тільки ляцька злочинність і ляцька безхарактерність, якій рівної хіба і в історії всіх народів нема. **І отим то й кара буде тим ляцьким громилам, що необхідністю „оборони" маскують своє шаління проти безборонного і мирного українського населення;** кара **буде така, як на неї вони за свої нечувані злочини заслужили собі вже давно.**

Д-р Остап Грицай.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Єдність, від. 163., відбудуться в неділю, 11. грудня, в Клюбі Горожан, 847 Н. Френклин ул. На порядку дня є важні справи до вирішення, тому приявність всіх членів обовязкова. Початок у год. 1. пополудні. — Уряд.

Добра рада.

— Пане докторе, чи не моглиб ви мені щось порадити? Мій муж вічно спить з відчиненими устами.

— Алеж, пані, не жалуйте йому того. Бідачисько напевно цілий божий день не має нагоди відчинити уст.

СЛОВАЧЧИНА ТА СЛОВАКИ

НАРІД І ЙОГО РОЗСЕЛЕННЯ.

(5)

Гірські хати, побиті ґонтям, не мають коминів. Дим виходить із хати дірою в стелі або дверми на стрих, а відтам отворами в верху відістається на двір. Коли в верхній стіні є два вікна (найчастіше одно), вміщують між ними знадвору образи святих або хрест, а часом на окремо прибитій поличці цвіти в вазонках. В урожайних околицях, де крівля покрита соломою або трощею або де мурують, бо цегла і камінь дешевші від дерева, там вершків не прикрашують.

Хати багатих словаків складаються з двох половин: одна (світлиця), головно для гостей, має дві лави під прямим кутом, у куті над ними трибічна або чворобічна шафка (альмарія), де складають книжки, документи, вартісні папери та коштовніші предмети. Яворовий або липовий стіл перед лавками, накритий скатертю, а на ній або в ній завинений хліб, якого ні на хвилинку не повинно забракнути. Значну частину світлиці займає піч із припічком.

Сіни (пітвор) обширні це перша кімната, що служить рівночасно як кухня. Тут крім горшків стоїть бочка з водою. Коли в сінях нема кухні, держать у них господарське приладдя. В околицях Нітри і Тренчина в деяких кімнатах можна бачити дуже гарні глиняні вироби, великої вартости, бо походять із давніх часів. Хати вбогих складаються тільки з одної кімнати; замісць підлоги, земляна долівка.

При багатьох хатах продовжують крівлю до землі, де переховують дерево на зиму, або якийсь час солому, сніпки льону і т. і.

Замітне, що словацькі хати в середині чистенькі; також на подвірю й на обістю чистота.

У Словаччині ще далеко більше збереглася народня ноша, ніж напр. у нас, у Галичині. Консерватизм у збереженні традиції століть і звичаїв такий великий, що навіть бідний дротар лише в крайній нужді вбере на себе іншу ніж народню ношу, а дівчата, що мандрують із мережками та вишивками, як вернуться в осени в рідне село, за тяжко запрацьований гріш купують колірову бавовну або шовк, щоб вишивати, хочаб у зимі прийшлось і голодувати.

Малий, чорний повстяний капелюх, дуже широкі, пониж че колін сягаючі штани, полотняні, вдолі обшиті френзлею, на ногах ходаки, на плечах закинена темно-бронзова або чорна гунька — це ноша словака з околиць, що межують із мадярським населенням (ґемерська, зволенська, малогостська, таковська). Великий чорний капелюх, вузькі темні штани або суконні, запинані від коліна по кістку, на плечах довга гунька, бура або біла, це ноша словака з гірських околиць, зпід Татр, із околиць Тренчина, Орави, Спішу, Ліптави.

Високі чоботи з холявами (у жінок і чоловіків), багато вишивані ріжнобарвні штани та спідниці, багато стяжок і мережок, це прикмета ноші багатих околиць (Нітра, Тренчин). Ходаки, полотняна ноша, біла або бура, вовняна, з додатком чорних перкалевих частин у жінок, це прикмета мешканців горішньої чстини Оренчина, Драви, Ліптави, почасти Спішу, отже вбогих околиць. Чорна одежа у чоловіків із скромними вишивками на штанах і багатьома блискучими ґудзиками при камізольці та кабаті бачити можна у долішній частині турчанських околиць. Головнож треба зазначити, що нарід від Тирнави пізнати легко по багатій ноші, багато вишиваній, з барвними стяжками, від Тренчина по довгій білій гуні та барвних штанах із нашивками (або спідниці з вишивками), мешканця Драви пізнати по широкім капелюсі, середньодовгій гунці та ясно-синім сердаку, шкірянім широкім ремені, білій гуньці та білих штанах, чорно нашиваних, мешканця Спішу по малім капелюсі, ґранатовій камізольці з чотирма рядами круглих ґудзиків і черевиках замісць ходаків. Мешканці зволянських і ґемерських околиць відзначаються короткою сорочкою з широкими рукавами, коротенькою камізолькою, багато вишиваною шкіряним ременем на дві спряжки та широчезними штанами, прикращеними вдолі френзлею.

Як усюди, так і тут, треба відріжнити святочну ношу від буденної і робучої, буденна від обрядової (напр. весільної), літня від зимової, ноша молодих від старих і т. д.

(Дальше буде).

Совісний.

— Бійся Бога, за годину похорон твоєї тещі, а ти сидиш іще при праці.

— Теща не втече мені; найперше праця, а потім приємність.

З ДНЯ

РАДИКАЛЬНІ ВОШІ.

Хто в часі війни служив при війську, тому порядно мусіли дошкулити воші. Чоловік обтрясаеться з них як може, вигущує їх і думає, що ось уже позбувся. Колиж другого дня погляне на сорочку, а там нове стадо. Зачинай, брате, наново. Нераз на вояка найде досада і він собі міркує: чому вош не велика якась звірюка? А то він схопив би її за шию і задавив би як собаку. На жаль, вош вошею: маленька собі, невеличка; не можна її визвати на двобій, не можна її зранити, а навище можна нігтем потиснути і миттю роздушити.

ПОДІБНЕ РОБЛЯТЬ НАШІ РАДИКАЛИ.

Таку саму дошкульну роботу виконують у нашій суспільності наші так звані „радикали". Вони самі ніколи нічого путнього не зроблять. Зате з завзяттям і дошкульністю приліплюються до тих, що щось роблять. А коли їм не вдасться когось спинити від корисної роботи й та робота остаточно увінчається успіхом, то тоді вони вилізають наверх і говорять, що це вони зробили. Є така казка, яка говорить, що коли під Ватерльо розгромлено Наполеона, то воші, що гніздилися за обшивками англійських і німецьких вояків, гратулювали собі: „Добру роботу ми зробили, сестри!" Таксамо поступають наші радикали.

ЩЕ ПРО МАНІФЕСТАЦІЮ В НЮ ЙОРКУ.

Як знаємо, недавно в Ню Йорку ми мали велику маніфестацію, звернену проти польських звірств, що їх Польща виконує на українськім населенні. Щоб викрити ті звірства перед культурним світом і висказати своє співчуття з гнобленим українським народом, українські організації в Ню Йорку (а також по інших містах) почали влаштовувати протести і маніфестації.

Здавалосяб, що ціль була така неполітична, що всі повинні були біля неї зеднатися, без огляду на те, хто протест влаштовує. Бож хтось мусів його влаштувати, хтось мусів дати поклик, ініціятиву і занятися переведенням цього.

ОРГАНІЗАЦІЇ СКЛИКАЮТЬ НАРАДИ.

Зрозуміло, що до переведення цього взялися, як це можна було сподіватися, дві найбільші українські організації в Ню Йорку, це є Центральний Комітет, до якого входять кільканадцять українських національних організацій, а також Окружна Управа ОДВУ. Бож хто інший мав це перевести? Радикали хотіли це зробити? То чомуж не робили?

Отож згадані дві організації скликали ширші наради, на які запросили всі українські національні організації, включаючи радикальні. Правда, до радикальних вони не вислали писемних запрошень, бо не мали адрес. Вина в цьому самих радикальних, чи як вони себе звуть, „поступових" організацій, бо вони нікуди не хочуть належати, а все творять між собою так звану „Пашківську Републику", що не признає ніякого авторитету над собою. Вони хочуть бути самі, вони не хочуть нікому підлягати. Вони, враз із скрентонською „Народною Волею" верещать усюди за „демократію", громлять „диктатуру"; а не коли їм самим прийдеться підчинитись більшості, гого, вони не дурні це робити. Вони „демократи" тільки на язиці; „демократи" тоді, коли треба їм когось немилого побивати, „демократи" там, де можуть здобути більшість і провід. Але бути такими демократами, щоб підчинятися більшості, того вони не вміють і не хочуть уміти.

РАДИКАЛЬНА КИРИНЯ.

Отож, замісць узяти участь у тій маніфестації, наші радикали почали киринити. Киринили, розбивали національну солідарність, агітували проти маніфестації, говорили, що це влаштовують „фашисти". Киринили і свинили таксамо, як свинили підчас подібної української маніфестації в 1933 р., теж зверненої проти Польщі. І тоді вони, замісць узяти участь у поході, стояли на тротуарах і з биттям серця очікували, що може маніфестація не вдасться.

Але маніфестація вдалася перший раз, вдалося й тепер. Нарід зрозумів, про що йде і прибув на маніфестацію тисячами.

ВОШІ СОБІ ГРАТУЛЮЮТЬ.

А тепер наші радикали закидають останньому протестаційному комітетові „фашизм" у всякі інші нісенітниці, а беруться ставити як взірець попередню маніфестацію, хоч у попередньому комітеті брали участь майже ті самі організації, що в останньому. Вони думають, що люди про це забули.

Ні, люди не забули попередньої роботи радикальних шкідників. Вони добре памятають їх попередні кирині. Тих киринь українська суспільність уже має подостатком.

СПРОСТУВАННЯ

У виказі жертв на українську участь у Світовій Виставі при Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64 У. Н. Союзу, пропущено те, що це Товариство є з Петерсону, Н. Дж.

Гарний собі..

— Добрий день, вуйку! Бачиш, я знов дістав вісім днів відпустки.

— Алеж ти маєш щастя, мій хлопче! А на якій підставі дали тобі відпустку?

— Ах, я сказав, що ти повісився і я мушу їхати, щоб залагодити спадкові справи.

„БУДЕШ, БАТЬКУ, ПАНУВАТИ"..

(У 140-ліття появи „Енеїди" Котляревського).

Між багатьома вартісними книжками, що то їх вивозив із собою цісар французів Наполеон, вертаючись 1812. р. з нещасного походу на Москву, знаходилась одна скромна, невеличка та й на зовнішній вигляд аж надто невибаглива книжечка п. з. „Енеїда — на малоросійський язик перелицьована Іваном Котляревським".

Щож це був за твір, що перелицьований на так мало популярний тоді, а й зовсім призабутий „малоросійський" (тобто український) язик, знайшов вступ до підручної бібліотеки Наполеона?

Це був твір незабутнього Івана Котляревського, батька українського нового письменства; це була його безсмертна „Енеїда". Здається, нема сьогодні ні одного, бодай трохи освіченого українця, що не чув би про оту книжечку, що стала справжньою подією на овиді нашого національного письменства, стала зачатком нової доби, нової, обновленої української літератури.

І коли нам сьогодні, в 140-ліття появи, приходиться говорити про „Енеїду" Котляревського, то не знаємо, про що саме треба осьтут згадати. Бо скільки цікавих обставин та подій зумовлювали її появу, скільки балатомовних наслідків залишила вона по собі, що й сьогодні все те заслугує на щиру згадку.

Це було під кінець XVIII. століття, цього століття, що в нашій історії записалось такими подіями, як трагічний полтавський бій, створення московським урядом „Малоросійської Колегії" та послідовним касуванням Москвою тих усіх національних прав і свобід, що то їх виборола собі Україна в довгій та важкій боротьбі. Завершенням цього послідовного нищення Москвою українства і його національної незалежности було: зруйнування Запорозької Січи, скасування Гетьманщини, а врешті заведення кріпацтва в Україні. Під акомпаніямент насильного перекреслювання чорносотенною Москвою нашого національно - політичного „Я" відбувалося безпардонне нищення всіх прояв української культури — зокрема літератури, що врешті діждалася заборони розвиватися рідною мовою, та масові дезерції її чільних корифеїв, що для лакімства злощасного перейшли служити московській культурі. Єдиним резерватором української мови в літературі були насмішливі інтермедії, малопоширені вірші та канти, а в найкращому разі багата літературна традиція.

У такий то час, час загально-національної депресії, яку ще й до того поглиблювали провідні верстви українського громадянства, що масово обмосковлювалось і знущалось над закріпощеним мужиком, — знечевя залунав гострий та їдкий сміх, що порушив притуплену совість земляків, а в серця маловірів вилив багато надій. Це сміявся ще тоді нікому невідомий Іван Котляревський, полтавець, згодом військовик, а врешті актор. Сміявся він сміхом своєї прекрасно на гумористичний лад перелицьованої поеми Вергілія „Енеїди". А було це пропамятного 1798. року, коли то заходами українського мецената Парпури появилася перша частина твору Котляревського (до речі кажучи, без відома автора), твору, що був під кожним оглядом справжньою літературною революцією.

Щож уявляла собою „Енеїда"?

Як ми вже сказали, була це перерібка відомої Вергілієвої поеми, що далеко ще до Котляревського була в європейській літературі кілька разів перелицьовувана. (Згадати хочби француза Скарона, німця Блюмавера та москаля Осипова). Але те, що нам дав Котляревський у своїй перерібці, не було в нічому подібне до аналогічних перелицьовувань його попередників. Бо на канві римської поеми вимережав Котляревський твір наскрізь оригінальний, повний щирого гумору й українського національного кольориту. А оця націоналізація теми виявляється в його творі передовсім у тому, що наш письменник, користуючися Вергілієвим твором, створив на його основі живі образці українського життя, придаючи їм смішної гумористичної закраски. Вже сама постать Енея, що був „парубок моторний і хлопець хоч куди козак", та постаті його товаришів, куди більш схожих на запорожців, ніж на троянців. Те саме можнаб сказати про їхню вдачу-поведінку, мову, ба навіть одяги. І справді, всі вони в „Енеїді" наскрізь українські. Або ці римські боги та їх прикмети, хиби й норови — чи не нагадують вони нам отих українських поміщиків багатіїв з усім притаманним їм способом життя? І так, розчитуючися в „Енеїді", на кожному кроці, в кожній постаті, в усякій дрібниці ми без труднощів дошукуємось прекрасно затаєних, але яких очевидних алюзій до сучасного українського життя!

Невідступною признакою націоналізації теми в „Енеїді" є її гумористичне забарвлення. Гумором дишуть усі її постаті, пронизані ним усі сцени, навіть здавалось би найповажніші. Бо сильно вроджене Котляревському почуття гумору веліло йому на такій, а не на іншій основі творити свій безсмертний твір. Автім він і знав, що коли свою „Енеїду" приодягне в поважний одяг, ніхто її не візьме до рук. А тут тимчасом бажалося, щоби прочитали її якнайбільше земляків та почули оту колючу правду про себе. Зокремаж ішло тут Котляревському про отих усіх панів-скупарів і всяких інших перевертнів, що знущались на народі; тих усіх, що їм велів за суспільні провини каратись у пеклі. Всім їм хотів Котляревський кинути правдою в вічі та наглумитися з них їхнім власним сміхом.

Другою знаменною признакою „Енеїди" поруч її гумору, це велика її ідейність. Вона проявляється передовсім у тому, що „людям льготи не давали і ставили їх за скотів", беручи натомісць в оборону всіх пригнутих і покривджених. Він теж звеличує славну минувшість України згадками, повними туги і застоплення за колишніми кращими часами, а врешті безпристрасно, але щиро й переконливо закликає земляків до любови рідного краю, до посвяти і жертвенности для добра загалу:

„Любов к отчизні де ге-[роїть,
Там вража сила не устоїть,
Там грудь сильніша од [гармат".

А тепер спитаймо себе, як відгукнулось українське громадянство на появу „Енеїди"? Одні щиросердечно сміялися з гумору й дотепу автора, не відаючи, що самі з себе сміються. Інші дивились на нього поважно, дошукуючися глибших ідей. А вцілому всі приняли „Енеїду" з одушевленням. Була вона — як на ті часи — дуже популярна. З рук до рук ходили її відписи ще перед її друкованим виданням.

А вже не говорити нам про оцей величезний вплив, який мала вона для дальшого розвитку рідного письменства. Поминаючи цілу низку наслідувачів (т. зв. Котляренщину), треба ствердити як неспірний факт, що своїм сміливим виступом Котляревський промостив шлях новому українському письменству, вводячи до нього раз на завжди українську народню мову, на якій згодом мала виплекатись могутня Шевченкова муза чи Шашкевича „Дністрова Русалка".

Така то була „Енеїда" і такі заслуги її безсмертного творця, що про нього ще тому сто літ сказав був Шевченко:

„Будеш, Батьку, панувати
Поки живуть люди;
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть".

Мирослав Семчишин.
(„Наш Прапор").

ПОСВІДКА ВІКУ МАЛОЛІТНІХ РОБІТНИКІВ

Вслід за приписами закону про години праці та заплату, що ввійшов в життя з днем 24-го жовтня 1938 року, Дитяче Бюро Злучених Держав видало постанови відносно посвідок віку малолітніх робітників. Такі посвідки видаватиме федеральний уряд на час 6-тьох місяців. За той час будуть вироблені пляни про кооперацію зо стейтами для дальшого видавання посвідок віку інтересованій молоді.

За тими постановами, жаден продуцент, фабрикант або посередник не може висилати якихнебудь товарів поза границі стейту, де в заводах, чи деінде, працювали діти понижче 16-го року життя, а саме впродовж трицятьох днів безпосередньо перед плянованим вивозом таких товарів. Дальше закон приписує, що підприємець може забезпечитись перед несвідомим нарушенням закону щодо малолітніх робітників, коли дістане і переховає в себе посвідку віку, видану за приписаними постановами завідателя Дитячого Бюра, на котрій буде виказане, що малолітньому робітникові вже скінчилося 16 років життя.

Взивається підприємців, щоб вибирали посвідки віку для кожного свого малолітнього робітника, що числить 16 чи 17 років життя. В заняттях, що вважаються особливо небезпечні або шкідливі для здоровя малолітніх понижче 18-го року життя, треба вибирати посвідки віку для кожного 18 чи 19-літнього робітника. Підприємець може жадати видачі посвідки для якогонебудь малолітнього робітника, старшого ніж вище наведено, якщо має певні сумніви про вік такої малолітньої особи.

До цього часу ще не було виданого розпорядку, що признавав би певні заняття спеціяльно небезпечними.

ФЛІС.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БАЛТІМОР, МД. Річні збори Бр. св. Тройці, від. 320., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 2. пополудні, в гали У. Н. Дому, 3101 O'Donnell St. Просимо всіх членів і членищь прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Рівнож буде вибір нового уряду на 1939. рік. Проситься довгуючих членів вирівняти свій довг, щоби не перетягати на наступний рік. Хто з членів має знайомих, які хотілиб вписатися до У. Н. Союзу, просимо привести з собою, а ми їх радо впишемо. — П. Мармаш, предс.; С. Кузик, кас.; Г. Шумка, секр.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Річний мітінг відділу 312 відбудеться в пятницю, 9. грудня, в годині 7:30 вечором, в домі укр. правосл. церкви. Проситься прийти на означений час. — Петро Дибайло, предс.; Василь Хміль, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Річні збори Тов. Зап. Січ, від. 367., відбудуться в неділю, 11. грудня, в год. 2. попол., в парохіяльній гали. На ті збори кожний член мусить явитися, бо є важні справи до полагодження. Буде вибір нового уряду на 1939. рік Контр. комісія здасть річне справоздання. Напоминається довгуючих членів вирівняти свої вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — Микитинський, предс.; Антонів, секр.

РОМ, Н. Й. Річні збори Бр. св. Михаїла, від. 121. відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі. Проситься всіх членів прийти на означений час бодай на річні збори. Рівнож обовязком кожного члена є вирівняти свій довг, який довгує до Братства; інакше урядові лишається тільки одна дорога та є проголосити їх суспендованими. Проситься членів, хто має нових кандидатів, що бажають вступити до Союзу, нехай приведе на збори, за що дістане належну нагороду від Союзу. На цих зборах буде справоздання урядників і контролі за минулий рік, вибір урядників на наступний рік. Обовязком кожного члена, котрий інтересується добром своєї організації, прийти на цей мітінг та спільно перевести дискусії над добром свого відділу і організації У. Н. Союзу. Не явившийся на річних зборах член підлягає карі. — Семен Свиредюк, предс.; Іван Лаврук, кас.; Олекса Ґадз, секр.

КЕМПБЕЛ, О. Річні збори Тов. Сокіл, від. 218., відбудуться 11. грудня, в годині 2. пополудні, в гали У. Н. Дому, 165 Gordon Ave. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодженя. Буде справоздання уряду і контролі та вибір нового уряду на 1939 рік. Довгуючі члени мають заплатити свої залеглі довги. Не приявні члени підлягають карі після ухвали Товариства. Всі родичі, котрі ще не мають своїх дітей в У. Н. Союзі, повинні користати з конвенційної ухвали, бо У. Н. Союз виплачує 500 долярів за 25 ц. місячної вкладки. На річних зборах дізнаєтеся про всі користи, які дає У. Н. Союз для нових приступаючих членів. — Відділовий уряд.

АМБРІДЖ, ПА. Річний мітінг Бр. св. Василія Вел., від. 161., відбудеться в неділю, 11. грудня, точно в 2. годині, в льокали 600 Glenwood Ave. і 6 St. Проситься всіх членів прибути на цей мітінг, бо буде справоздання за пів року і вибір нового уряду на 1939 рік. Довгуючі члени повинні вирівняти свої довги. Родичі повинні вписати свої діти до У. Н. Союзу, як також привести нових членів. — А. Стефанович, А. Підуфалий, Василь Ясиницький.

ДЕРРИ, ПА. Річні збори Сестр. Усп. Пр. Діви Марії, від. 303., відбудуться 11. грудня, в 1. годині пополудні, в українській гали, Owens Ave. Пожаданим є, щоби всі члени прийшли на збори і вирівняли всі свої вкладки. На цих зборах відбудеться вибі нового уряду. — Розалія Сабик, предс.; Анна Р. Куземчак, секр.; Анна Куземчак, кас.

АЙРОНДЕКВІТ, Н. Й. Річні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 289., відбудуться в неділю, 11. грудня, в 2. годині пополудні, в українській гали на Норт Ґудман. Контрольори здадуть справоздання за цілий рік і буде вибір уряду на 1939. рік. Проситься членів прибути на означений час. — Н. Головка, секр.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

В Шікаго, Ілл., помер дня 22. листопаду довголітній член Бр. св. О. Николая, відділу 106. У. Н. Союзу,

МИХАЇЛ ШЕВЧУК.

Покійний родився в селі Пикуличі, повіт Перемишль, Галичина. До У. Н. Союзу вступив 2. січня 1915. року і був членом 23 роки. Прожив 69 років. Похорон відбувся 25. листопаду при участи членів Бр. св. О. Николая, від. 106., і його кревних та знайомих.

Покійний полишив в смутку своїх двох синів жонатих: Михайла і Йосифа та 3 внуки. Покійний був спокійної вдачі, але проте був усе щирим жертводавцем на всякі народні і добродійні цілі.

Нехай земля буде Йому пером!

Г. Дацьків, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Місячні збори Тов. Над Збруча, від. 280., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 2. пополудні, в Укр. Гор. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Присутність всіх членів є конечна. Рівнож пригадується довгуючим членам, щоби постаралися вирівняти свої залеглости в цім місяці, так, щоби можна приготовити рахунки для контролі. Всі члени, котрі спізняються з плаченням, щоби цього місяця заплатили найдальше до 26. ц. м. — Р. Рубльовський, секр.

ДІРБОРН, МІШ. Збори відділу 141. відбудуться в неділю, 11. грудня, в год. 2:30, у Weteran Hall, 13844 Wellesley St. На цих зборах урядники здадуть справоздання з цілого року, тому кожний член повинен бути присутний. Членів, довжних до каси відділу, взивається вирівняти довг, бо в противнім разі будуть дані до суспенди. На цих зборах буде вибраний уряд на 1939 рік. — Іван Даско, предс.; Е. Бутковський, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Збори Укр. Тов. Січ, від. 282., відбудуться в неділю, 11. грудня, в год. 2. пополудні, в Нар. Домі. Тому, що це останні збори в цім році, обовязком кожного члена бути на них. Уряд Тов. взиває довгуючих членів, щоби старалися вирівняти свої залеглости і не передавати старих довгів новому урядові на 1939 рік, що справляє велику неприємність. — Петро Танасишин, предс.; Іван Пігуляк, фін. секр.; Віктор Осухівський, кас.; Ілля Лущак, рек. секр.

ФРАНКФОРД, ПА. Звичайні місячні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 268., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 3-тій пополудні, в домі У. А. Горожан, 2171 Вакелінґ ул. Проситься членів зійтися на збори точно, бо є важні справи до вирішення. Пригадується членам, котрі залягають з вкладками, щоби старались їх вирівняти, бо в тім місяці буде замкнення книг і прийде контроля. Не гарно буде контролі дивитися на це і перечитувати довги. Хто бажав би стати членом У. Н. Союзу або вписати свої діти, нехай зголоситьє на збори. — М. Андрієв, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Річний мітінг Сестрицтва Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудеться в неділю, 11. грудня, точно в 3. годині пополудні, в церковній гали, 303 Hudson Ave. На цей мітінг проситься сестриць явитися на означений час, бо маємо багато справ до вирішення. Буде вибір урядників на 1939 рік, тож обовязково кожна члениця має явитись. Не явившася члениця підлягає карі 50 ц., а урядниця 1 дол. Пригадуємо довгуючим членицям, щоби по своїй зможности вирівняли свої вкладки, щоби довгу не перетягати на наступний рік. Члениці, котрі мають знайомих, що ще не є членицями У. Н. Союзу, нехай приведуть їх на мітінг, а ми їх радо впишемо до Союзу і Сестрицтва. — Олена Скробач, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

АМСТЕРДАМ, Н. Й. Річний мітінг Тов. ім. Івано Франка, від. 266., відбудеться в неділю, 11. грудня, в 10. годині рано, в гали церковній. Проситься всіх членів бути присутними на тім мітінґу, бо є важні справи до полагодження і буде вибір урядників на 1939 рік. — Василь Труфин, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Річні збори Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 133., відбудуться в суботу, 10. грудня, в годині 8. ввечір, в гали церковній при Мортон ул. Проситься членів прийти на ці збори і вирівняти свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. На зборах буде справоздання контролі і вибір уряду на 1939. рік. — Н. Брунька, предс.; А. Сурма, кас.; О. Будник, секр.

БАВНД БРУК, Н. ДЖ. Річні збори Бр. св. О. Николая, від. 344., відбудуться в неділю, 11. грудня, точно в годині 3:30 пополудні. Обовязком всіх членів прийти на означений час, бо є багато справ до рішення і вибір уряду на 1939 рік. Проситься молодіж прибути на збори і забрати урядування; вже час, щоби батьки передавали свої податки донькам та синам, не як дотепер, що батьки приносять завце за своїх дітей, котрі вже є дорослі і можуть самі на мітінґи ходити. Напоминається довгуючих членів, щоби сплатили свої довго та не переносили на наступний рік. Проситься тих, що ще не є в рядах У. Н. Союзу, прийти на збори і вписатися, щоби колись не нарікали самі на себе. Член, що не буде на зборах, підлягає карі 1 дол., а урядник 2 дол. — Т. Присташ, предс.; Я. Резнік, кас.; Ґр. Ґеба, секр.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Річні збори Тов. ім. Михайла Драгоманова, від. 181., відбудуться в суботу 10. грудня, в годині 4. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Обовязком всіх членів прийти на ті збори, бо є важні справи до полагодження. Буде вибір уряду на 1939. рік. Довгуючі члени мають заплатити свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. Не приявний член буде караний. Минулої суботи збори не відбулись з причини, що секретар не був приявний на зборах. — С. Шевчук, пр.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. Річні збори Укр. Тов. Запорозька Січ, від. 67., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 2. пополудні, в Ліберти Гали. Обовязком кожного члена прибути на час. Буде вибір нового уряду на 1939. рік і інші важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівняти свої залеглости. Проситься приєднувати нових членів, а за приєднання У. Н. Союз платить нагороду. — Іван Шуран, предс.; Василь Вавро, кас.; Григорій Патинок, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Річні збори Тов. Запорозька Січ, від. 388., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 2. пополудні. Кожний член має явитися но зборах. Довгуючі члени повинні вирівняти свої залеглости перед зборами, бо на зборах не будуть мати права забирати голос або ставити внески. Буде справоздання контрольорів за минулий рік, а відтак вибори на 1939 рік. Тож приходіть всі як один і приведіть з собою щонайменше по одному новому членові. Коли член не прийде на збори через якусь маловажну причину, то буде караний після нашого статуту. — Петро Гливяк, предс.; Йосиф Бринґілевич, секр.; Іван Михальцевич, касієр.

ЧЕСТЕР, ПА. Річні збори Бр. Сош. св. Духа, від. 237., відбудуться в неділю, 11. грудня, точно в 2. годині пополудні, в У. Н. Домі. На деннім порядку буде звіт старого уряду і контрольної комісії, вибір нового уряду та інші важні справи. Всі члени, старші чи молодші, повинні на річні збори конечно явитися, та бодай раз на рік довідатися, як справа стоїть з його відділом, до котрого належить, і спільно обдумати про відділову роботу на наступний рік. Довгуючих членів проситься старатись по зможности сплачувати свої залеглости. Хто з членів має знайого, або своїх дітей, що ще не належать до У. Н. Союзу, приведіть з собою на збори, ми радо їх упишемо до наймогутнішої української запомогової організації У. Н. Союзу, а ви за це отримаєте гарну нагороду. — Теодор Сорока, предс.; Антін Лебіщак, кас.; Григорій Стеців, секр.

ВЕСТ САЙД НЮ ЙОРК, Н. Й. Збори Тов. Свобода, від. 194., відбудуться 10. грудня, в годині 8. ввечір, під ч. 568 — 9 Ave. Проситься прибути на річні збори, бо є важні справи: спарвоздання уряду і контр. комісії за 1938 рік, вибір уряду на 1939. рік і закінчення старого 1938 року. — Василь Ницак, предс.; Теодор Пітула, кас.; Стефан Гнатишин, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Річні збори Тов. Запорозька Січ, від. 371., відбудуться в суботу, 10. грудня, в 8. годині ввечір, у церковній гали, 49-51 Beacon St. Буде справоздання старого уряду і вибір нового на 1939. рік. Довгуючі члени мають вирівняти свої вкладки. Рівнож будуть інші справи до вирішення. — Олекса Шумський, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Річні збори т-ва ім. Дм. Вітовського, від. 375., відбудуться в неділю, 11. грудня, в годині 12:30 пополудні, в клюбі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Обовязком кожного члена є бути на цих зборах. Буде справоздання уряду за 1938. рік, вибір уряду на 1939. рік і інші важні справи до полагодження. — Уряд.

ҐРІНПОЙНТ, БРУКЛИН, Н. Й. Річні збори Тов. Дністер, від. 310., відбудуться в суботу, 10. грудня, в год. 7:30 ввечір, під ч. 724 Лінард ул. Взивається всіх місцевих і позамісцевих членів обовязково явитися, бо маємо багато справ до полагодження. Пригадується членам вирівняти свої залеглости. Просимо членів привести нових членів і вписати свої діти. На зборах буде вибір нового уряду на 1939. рік. Котрий член не прийде на збори, заплатить кару згідно зо статутом. — В. Венгринович, предс.; С. Пелехатий, кас.; М. Більський, секр.

ДЖЕМЕЙКА, Н. Й. Річні збори Бр. св. Юрія, від. 160., відбудуться в суботу, 10. грудня 1938. р. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прибути, вислухати звіту бувшого уряду і вибрати новий, щоб пізніше не було нарікань, як рівнож вирівняти залеглости. Початок у год. 8. вечором. — Яків Притика, предс.; М. К., секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДЖІРАРД, О.

Українці здобули першу нагороду.

Наша місцева джірардська українська громада мала. Вона має всього кільканацять родин. Також наше місто Джірард невелике. Воно має 10,000 мешканців. Те місто недавно справляло 100-літній ювилей свого існування. З тої нагоди місто вислало запрошення до всіх національностей, щоб вони взяли участь у торжестві. Разом з тим ювилеєм відбулось також посвячення міського адміністраційного будинку.

Місцеві українці рішили взяти участь у тім торжестві. Переведення цього взяло на себе місцеве Т-во ім. Петра Шеремети, від. У. Р. Союзу. А що той відділ, з огляду на мале число громади, невеликий, він рішив запросити до помочи українські товариства й інституції з Йонґставну, які радо на те згодились. Взяли участь: Громадянський Політичний Клюб з Йонґставну і тамошнє жіноцтво, зорґанізоване в 11 відділ С.У. під проводом пані Розоміло-Періг. Вони прибули в жовто-блакитних шапках і таких же лентах; прибули теж танцюристи колишньої школи В. Авраменка — всі в національних строях.

Нашому походові була призначена одна з кращих банд. Напереді нашого походу йшли хорунжі з американським і українським прапором. За ними ступали танцюристи, а далі сестрицтва під проводом п. Розоміло-Періг. За жіноцтвом ішли члени політичного клюбу під проводом предсідника Івана Дубала, за клюбом — члени Т-ва ім. Петра Шеремети під проводом свого предсідника Трофима Гуньки. Тисячі людей приглядались до того походу й окликами одобрювали похід.

Перед міським будинком відбувся концерт, на якім виступили десять банд, німецький хор і наші танцюристи з танцями. Вони виконали кілька українських національних танців. А по концерті американський комітет проголосив, що першу нагороду за виступ, враз з $25, дістала українська ґрупа! Серце раділо на ту вістку. Подумати тільки, що в поході брали участь стільки інших національностей і серед них усіх українці здобули першу нагороду. Опісля про українців дуже гарно писала місцева преса. Одним словом, ми, українці, себе дуже гарно зарепрезентували.

Учасникам, а головно гостям з Йонґставну, які з охотою поспішили нам на поміч, належиться за це велика дяка.

Нагороду, яку одержала наша ґрупа, вирішено вислати на українські народні цілі: $10 на Рідну Школу, $10 на українських інвалідів і $5 на Світову Виставу в Ню Йорку. Дві перші жертви вислано через Обєднання на призначені цілі.

Слід зазначити, що Т-во ім. П. Шеремети і його свідомі члени зложили жертви на покриття коштів, звязаних з тим українським виступом. Товариство зложило $10. Поодинокі громадяни жертвували: М. Іванчак, І. Кравець, П. Нестор, І. Баган, П. Морочко, С. Галько, А. Янчук, П. Романовський, В. Саґан, Г. Фадомський, В. Зубик по $1; І. Гудак, М. Савицький по 50 ц.

Михайло Іванчак, Іван Кравець.

МАЄ ВИЙТИ ЗАМУЖ.

17-літня княжна Фавзія, сестра єгипетського короля Фарука, має одружитися з 19-літнім Шафуром Магомедом Різою Паляві, наслідником іранського престолу.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Листопадове Свято.

Дня 13 листопаду ц. р. наша громада святкувала 20-ту річницю проголошення української державности на західньо-українських землях. По вечірні о. М. Лисяк відправив перед стрілецькою могилою панахиду і виголосив патріотичну проповідь. Біля могили відбулись молебні за душі тисяч українських стрільців, що згинули за українську державу. Могила була прикрашена вінками і цвітами. Біля неї стояли в рядах шкільні діти.

Того самого вечора відбувся в церковній салі святочний концерт. Концерт розпочався живим образом із листопадових днів. Молоді хлопці в народних строях з мазепинками на головах представляли Січових Стрільців, які виконували приказ сотника Вітовського.

Вступне слово виголосив о. М. Лисяк і пояснив значіння свята. Бесідник сказав, що отсе зближається для українського народу новий Листопад, чого доказом можуть бути події в Карпатській Україні. В програму свята входили хорові пісні під управою Степана Цьопки. Святочний реферат виголосив гром. Василь Чучман. Бесідник вказував на наші обновлювані визвольні змагання, що провадяться від довгих віків.

В святочній програмі був глибокий національний зміст, так, що кожна точка переносила слухачів на рідні степи і нагадувала приявним минулу українську славу. Переведена збірка принесла $34.50. Розходу було $1.50. $33 вислано через Обєднання на інвалідів У. А. Жертвували по $1: о. М. Лисяк, Ю. Грицай, Д. Митолінський, Г. Бабак, В. Чучман, Ю. Варшона, М. Коропіта, Н. Зюбровський, М. Мельничук, П. Чучман, С. Комарянський, П. Дворянин, Г. Медвідь, І. Макаровський, П. Підлиський, В. Труфим, М. Тарнавський, Й. Юркевич, Т. Вітковський, В. Папура, Д. Кутянський; по 50 ц.: Я. Варшона, В. Михалюк, Анна Ґнип, С. Цюпка, Т. Сюрко, І. Бабій, П. Куницький; решта дрібними.

За комітет: **П. Чучман.**

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ТАМС, В. ВА.

Сповнення національного обовязку.

Гром. Микита й Іван Маґуни переслали від себе по $10, разом $20, через Обєднання на такі народні ціли: $10 на Карпатську Україну; по $2 на „Просвіту", Рідну Школу, інвалідів, визвольну боротьбу і політичних вязнів. Жертводавці зазначують, що жертвували би більше, але там безробіття й вони працюють по три дні в тижні.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(77)

Брутальна сила в нетрах завжди рішає. Джеф Биґерс жив довгий час у нетрах і того навчився. Але до цеї науки він додав іще свою власну, це: хитрощі. Він теж був цивілізований чоловік і коли натрапляв на вищу силу, то вживав свого підступного мізку. В його голові мерехтіли багатства, які він мав здобути в заміну за Тарзана.

Невже він мав позбутись тих багатств через якісь сентименти, через якусь вдячність? — він думав собі. А коли на дні його душі відзивалися якісь слабенькі протестуючі голоси, то він їх відразу здавлював. На вхилину в його голові блисла думка взяти Марію силою. В нетрах не було кому її оборонити, вона була вцілості здана на нього.

Але він ту думку відкинув. Він знав, що приємність кохання лежить у тому, що воно добровільне. Ні, він хотів, щоб Марія добровільно належала до нього. А тому рішився грати свою підступну ролю до кінця. Він звернувся до Марії і солодкими словами знов почав її наклоняти покохати його. Та Марія відвернулась і відійшла.

Серце Джефа закипіло лютю. Він стиснув у руках рушницю, готовий кожної хвилини післати кулю тому, що його недавно врятував з пазурів льва. Вдивляючись далеко в обрій, він побачив людську фіґуру. По кількох хвилинах уваги його обличчя викривилось у переможну усмішку. Це йшов Тарзан, той сам, якого він думав поконати.